୮

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ତୁମେ ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲ ଯେ, ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତାମାନେ ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ପ୍ରଣାଳୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦୁଇଟି ସରକାର ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତାର ବଣ୍ଟନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଛି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ନିଜ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ପରସ୍ପରକୁ ସହଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସଂଘୀୟ ନୀତି ବିଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଆଣିବାରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଦାନ କରୁଛି ଓ ସାଧାରଣ ଜାତୀୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ସହାୟକ ହେଇଛି ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ପଢ଼ିସାରିଲା ପରେ, ତୁମେ-

- ସଂଘୀୟବାଦର ପ୍ରକୃତିର ପରିଚୟ ଜାଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ ।
- ଭାରତ କାହିଁକି ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କଲା ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପାରିବ ।
- ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ସଂଘୀୟ ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ଜାଣିପାରିବ ।
- ଭାରତର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଐକିକ ଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକ ଜାଣିପାରିବ ।
- କାହିଁକି ଏକ ଦୃଢ଼ କେନ୍ଦ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ତା'ର କାରଣ ଜାଣିପାରିବ ।
- କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବ ।
- ଭାରତରେ ସଙ୍ଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଐକିକ, ସେ ବିଷୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିପାରିବ ।
- କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା, କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂପର୍କ ଆଲୋଚନା କରିପାରିବ ।
- କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଉପରେ କିପରି ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରେ, ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରି ପାରିବ ।
- ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପାଇଁ କରିବା ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବ ।
- ସରକାରିଆ କମିଶନର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ପାରିବ, କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗର ଆବଶ୍ୟକତାର ଆକଳନ କରିପାରିବ ।

୮.୧ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟବାଦର ଲକ୍ଷଣ

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିଅଛି । ଯଦିଓ ତାହା ନୁହେଁ ତଥାପି ଏହା ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛି । ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନକୁ ଏକ ସଂଘୀୟ ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯିବ କି ନାହିଁ, ଏହି ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମନକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରିଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିବା ନାହିଁ ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଘୀୟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବିଷୟରେ ନଜାଣିଛେ । ଚାଲ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଭାରତ ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର କି ନୁହେଁ ।

୮.୧.୧ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ (Written Constitution)

ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ, ଏହାର ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ଲିଖିତ ଦଲିଲ୍ ଏବଂ ଏହା ପୃଥବୀର ବଡ଼ ବସ୍ତୁତକାର ସମ୍ବିଧାନ । ଏହା ସମ୍ବିଧାନର ସର୍ବୋଚ୍ଚତାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛି କାରଣ, ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମ୍ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତା ପାଇଛନ୍ତି ଯାହା କି, ସମସ୍ତେ ନିଜ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଟନ୍ତି ।

୮.୧.୨ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ (Rigid Constitution)

ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପ୍ରଣାଳୀ ସାଧାରଣତଃ ଅନମନୀୟ । କେତେକ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ଦରକାର ଯାହା ସମ୍ବିଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛି । ଏହି ସବୁ ସଂଶୋଧନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ସଂସଦର ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ମତର ଆବଶ୍ୟକ ଥିବାବେଳେ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଓ ମତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ୫୦% ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନୁମୋଦନ ଜରୁରୀ ଅଟେ । ଏହାପରେ ବିଧେୟକ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ ପାଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନ ଗୋଟିଏ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଅଟେ ।

୮.୧.୩ କ୍ଷମତାର ବିନ୍ଦ୍ରୀକରଣ

ଆମ ସମ୍ବିଧାନରେ କ୍ଷମତାର ସ୍ୱଚ୍ଛ ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ ହୋଇଛି ଯାହା ଫଳରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ନିଜ ସ୍ତରରେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହି ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନକରି ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ସୁରୁରୁ ରୂପେ କରିପାରିବେ । ଆମ ସମ୍ବିଧାନ ତିନୋଟି ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି ଯଥା - କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା, ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଓ ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା । କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା କେନ୍ଦ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ୯୭ଟି ବିଷୟକୁ ନେଇ ସୃଷ୍ଟି ଯଥା - ସାମରିକ, ରେଳବାଇ, ପୋଷ୍ଟ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଆଞ୍ଚଳିକ ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ସୃଷ୍ଟି ଯାହା ୬୬ଟି ବିଷୟକୁ ନେଇ ଗଠିତ ଯଥା - ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୋଲିସ୍ ଇତ୍ୟାଦି । ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱ ବହନ କରି ୪୭ଟି ବିଷୟକୁ ନେଇ ଗଠିତ ଯଥା - ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସିଟି, ଟ୍ରେଡ୍ ଇଉନିୟନ୍, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଯୋଜନା ଇତ୍ୟାଦି । ।

୮.୧.୪ ନ୍ୟାୟପାଳିକାର ଆଧିପତ୍ୟ

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି ସ୍ୱାଧୀନ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଯାହା ସମ୍ବିଧାନକୁ ତର୍ଜମା କରେ ଓ ଏହାର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ବଜାୟ ରଖେ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପୁଜୁଥିବା ଗଣ୍ଡଗୋଳର ସମାଧାନ କରେ । ଏହା ଯେ କୌଣସି ଆଇନ୍‌କୁ ଅଣ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରେ ଯଦି, ଏହା ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିରୋଧ କରେ ।

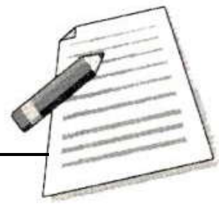

Notes

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୮.୧

୧। ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କ୍ଷମତା _______ ରହିଥାଏ ।
(କେନ୍ଦ୍ରରେ, ରାଜ୍ୟରେ, କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ)

୨। ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ _______ ସମ୍ବିଧାନ ଥାଏ । (ଲିଖିତ, ଅଲିଖିତ, କ୍ରମ ବିକାଶ)

୩। ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନରେ _______ ଗୋଟି ତାଲିକା ଅଛି । (୨, ୩, ୪)

୪। ୬୬ଟି ବିଷୟ _______ ତାଲିକାରେ ଅଛି । (କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ, ଯୁଗ୍ମ)

୫। ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକାରେ _______ ଗୋଟି ବିଷୟ ଅଛି । (୯୭, ୪୭, ୬୬)

୮.୨ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘର ପ୍ରକୃତି

ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଅଛି । ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ଭାରତର ସଂବିଧାନକୁ ପ୍ରକୃତ ସଂଘୀୟ ଧାରାରେ ଆଲୋଚନା କରିବା । ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତାମାନେ ଭାରତର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ସେଥିରେ କେତେକ ଅଣ-ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା –

ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧ରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଯେ, ଭାରତ ହେଉଛି "ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସମ୍ମେଳନ" । ଯାହା ଦୁଇଟି ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ ପ୍ରଥମତଃ ଏହା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୁଝାମଣା ନୁହେଁ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟତଃ କେନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ଅଲଗା ହେବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ। ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ବିଧାନ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଏଥିରୁ କେହି ବାହାରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ରହି ସମସ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବେ । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ମିଶ୍ରଣ, କାରଣ ଏହା ଅବିଭାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶର ଏକତା ରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ଅଟେ ।

କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟପାଳମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥା'ନ୍ତି । ରାଜ୍ୟପାଳକଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଯାଇପାରେ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ରାଜ୍ୟପାଳ ହେଉଛନ୍ତି କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି । ଭାରତର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ପରିବ□ ରାଜ୍ୟପାଳ କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଶାସନ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜାହିର କରିଥାଏ । ଜାତୀୟ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାଏ ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକର ଉଚ୍ଚ କକ୍ଷରେ ସମାନ ସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ସମାନତା ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ । ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଅସମାନ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରକୃତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥା ଆମେରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟର ଆକୃତି କିମ୍ବା ଜନସଂଖ୍ୟା ବ୍ୟତିରକେ ଏହା ଦୁଇଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ସିନେଟ୍‌କୁ ପଠାଇଥା'ନ୍ତି ।

ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ସମସ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଯୁକ୍ତି ଯଥା – ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଓ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍‌ର ଓ ଅଡ଼ିଟର୍ ଜେନେରାଲ୍ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ । ଏକକ ନାଗରିକତ୍ୱ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଲଗା ସମ୍ବିଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ସମ୍ବିଧାନକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂସଦ କେବଳ ସଂଶୋଧନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିପାରିବ ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କ୍ଷତି ବିନା ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକତା ବିରର ବଜାୟ ରଖିବା ଓ ସର୍ବନିମ୍ନ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନିକମାନ ବଜାୟ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସର୍ବ ଭାରତୀୟ ସେବା ଯଥା, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଓ ଆଇ.ପି.ଏସ୍. ସେବା ସୃଷ୍ଟି କରି ଯାହା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଅଧିନରେ ରଖାଯାଏ । ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟ ସର୍ବଦା କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ରାଜ୍ୟ ତାର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଜରୁରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାଏ ।

ଯଦି ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଶାନ୍ତ ଦେଖାହେଲା କେନ୍ଦ୍ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଫୋର୍ସ୍‌କୁ ପଠାଇବାର କ୍ଷମତା ରହିଛି । ସଂସଦ ଆଇନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟର ପରିସୀମା ବୃଦ୍ଧି କିମ୍ବା କମ୍ କରିପାରେ ଓ ଏହାର ନାମ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରେ ।

ସଂଘୀୟ ନୀତି ଅନୁସାରେ ଦ୍ୱୈତ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା କଥା କିନ୍ତୁ, ଭାରତରେ ଆମର ଐକିକ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ସହିତ ।

ଭାରତର ସଂବିଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନୁସାରେ କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକାରେ ସମସ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଯାହା ଫଳରେ ଏକ ଦୃଢ଼ କେନ୍ଦ୍ର ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରର ସୀମିତ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁ ରାଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ।

ଉପରିସ୍ଥ ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ସର୍ବଦା କେନ୍ଦ୍ର ସପକ୍ଷରେ ରହିବେ । ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଭାରତର ସଂବିଧାନର ଗଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ସଂଘୀୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଐକିକ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ମତରେ ଭାରତ ଏକ "ଅର୍ଦ୍ଧସଂଘ ।"

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୮.୨

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧। ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ________ ରାଜ୍ୟର ପରିସୀମା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିବ ।
(ସଂସଦ, ରାଜ୍ୟ ବିଧାନ ସଭା, ମହା ନଗର ନିଗମ)

୨। ସର୍ବ ଭାରତୀୟ ସେବା ଆୟୋଗ ________ ଅଧୀନରେ ଥାଏ ।
(କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର, ରାଜ୍ୟ ସରକାର, ଜିଲ୍ଲା ସରକାର)

୩। ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉଚ୍ଚ ଗୃହରେ ________ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥାଏ ।
(ଅସମାନତା, ସମାନ, ସମାନୁପାତିକ)

୮.୩ କେନ୍ଦ୍ର - ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କ

ଆମେ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରିଛି । ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ଓ ସେମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବିଧାନରୁ ପାଇଛନ୍ତି । ଯଦିଓ ଏହା ସମାଲୋଚନା ଅଛି ଯେ ଭାରତ ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର କିନ୍ତୁ ଐକିକ ଲକ୍ଷଣକୁ ନେଇ ଏହି ସମାଲୋଚନା କେତେ ଦୂର ସତ୍ୟ ? ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆମେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ସମ୍ବିଧାନର ଏକାଦଶ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ଯାହା ସଂଘବାଦର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହି ସଂପର୍କକୁ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

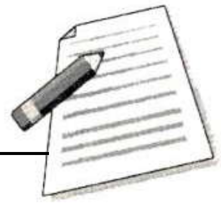

Notes

ଯଥା - ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା, ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂପର୍କ ଆସ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

୮.୩.୧ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା ସଂପର୍କ

ସମ୍ବିଧାନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା ସଂପର୍କକୁ ନେଇ କ୍ଷମତାକୁ ତିନୋଟି ବିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଆମେ ଏପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛେ ଯେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା କ୍ଷମତାଗୁଡିକ ଦୁଇଟି ତାଲିକାରେ ରହିଛି ଯଥା - ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟଟି ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଯଥା କ୍ରମରେ କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା ଓ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଛି ଯାହାକୁ ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା କୁହାଯାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା ୯୭ଟି ଜାତୀୟ ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ନେଇ ବିଷୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଯାହା ତିନୋଟି ତାଲିକା ମଧ୍ୟରୁ ବୃହତ୍ ଅଟେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ହେଉଛି ସାମରିକ, ରେଳ, ପୋଲିସ୍ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍, ଆୟକର ବିଭାଗ ଇତ୍ୟାଦି । ସଂସଦର କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା ଉପରେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କେବଳ ଏକୁଟିଆ କ୍ଷମତା ରହିଅଛି ।

ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାରେ *୬୬*ଟି ଆଞ୍ଚଳିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଥିବା ବିଷୟ ରହିଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ବିଷୟରେ ହେଲା ଶିକ୍ଷ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ, ପୋଲିସ୍, ମତ୍ସ୍ୟ, ଜଙ୍ଗଲ ଇତ୍ୟାଦି । ରାଜ୍ୟ ବିଧାନ ସଭା ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଉପରେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କ୍ଷମତା ରହିଛି । ।

ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା ୪୭ଟି ବିଷୟ ଯାହା ସାଧାରଣ ଗୁରୁତ୍ୱ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । କେତେକ ବିଷୟ ଯଥା - ଷ୍ଟାମ୍ପ୍ ଡ୍ୟୁଟି, ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ସିଟ୍ ଓ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା ଉପରେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ କିନ୍ତୁ ଯଦି ଗୋଟିଏ ବିଷୟକୁ ନେଇ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ତେବେ କେନ୍ଦ୍ର ଆଇନ୍ ବଳବତ୍ତର ରହିବ । ତିନୋଟି ତାଲିକା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇ ନଥିବା ବିଷୟ ଉପରେ ସଂସଦ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବ ।

କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସଂସଦ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଉପରେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବ ।

୮.୩.୨ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂପର୍କ

ସମ୍ବିଧାନରେ ପ୍ରଣେତାମାନେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଶାସନିକ ସହଯୋଗ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ସହମତି ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିନାହାଁନ୍ତି ।

ରାଜ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା କ୍ଷମତାକୁ ଏପରି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ଯେପରି ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ଆଇନ୍‌କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ । ପୁନଶ୍ଚ କେନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକାର କ୍ଷମତା ରହିଛି ରାଜ୍ୟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବ ଯଦି ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ସରକାରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ । ଯୋଗାଯୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ମାଣ ଓ ମରାମତି, ଜାତୀୟ ଓ ସାମରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘୋଷଣା ଓ ରେଳବାଇର ସୁରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପାଇଁ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ୍‌କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ସଂସଦ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତରାଜ୍ୟ ନଦୀ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ । ଗୋଟିଏ ଆନ୍ତରାଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ଗଠନ କରି ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କୁ ଆନ୍ତରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପୁଜୁଥିବା ବିବାଦର ସମାଧାନର ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।

ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରକୁ ପ୍ରଶାସନିକ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ କେତେକ ବିଶେଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛି ଯାହା ଫଳରେ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସମାନତା ଅଣାଯାଇପାରିବ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସେବା ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ଆଇ. ଏ. ଏସ୍. ଓ ଆଇ. ପି. ସ୍ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଶାସନରେ ନିଯୁକ୍ତି । ସର୍ବଭାରତୀୟ ଅଫିସରମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଉପରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜାହିର କରିପାରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବିନା ଅନୁମତିରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ସମ୍ବିଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଳରେ ରାଜ୍ୟସଭାର ସୁପାରିଶ ବଳରେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ନୂତନ ସର୍ବ ଭାରତୀୟ ସେବା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମସ୍ତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କେନ୍ଦ୍ର ହାତରେ ପ୍ରଦାନ କରିଅଛନ୍ତି ଯାହା ଆମେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ତୁମକୁ ପୁଣି ଥରେ ମନେ ପକାଇ ଦେଇଛୁ ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା ରାଜ୍ୟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାର କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଯଦି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଦରକାର ପଡେ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରର କ୍ଷମତା ରହିଛି ରାଜ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାପାଇଁ ଓ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରିବ ରାଜ୍ୟ ସରକାରର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ କେନ୍ଦ୍ରିୟ ପୋଲିସ୍ ଓ ସାମରୀକ ବାହିନୀକୁ ରାଜ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ରାଜ୍ୟର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ ସମୟରେ B.S.F.ମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଶାସନ ଉପରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ।

୮. ୩. ୩ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂପର୍କ

ରାଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ନେଇ ବଣ୍ଟନର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା କଷ୍ଟକର ଅଟେ । ସମ୍ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ସଂସଦ କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା ଉପରେ ଟିକସ ବସାଇ ପାରିବ । ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଉପରେ ଟିକସ ବସାଇ ପାରିବେ । ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଟିକସ କେନ୍ଦ୍ର ବସାଇଲାବେଳେ, ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ଥିବା ଟିକସ ରାଜ୍ୟ ବସାଇଥାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା ଅଧିନରେ ଆସୁଥିବା ଟିକସଗୁଡିକ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

୧। କର କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରେ ମାତ୍ର ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଆଦାୟ କରି ଖର୍ଚ୍ଚ କରେ । ଯଥା – ଷ୍ଟାମ୍ପ ଡ୍ୟୁଟି ଓ ଔଷଧ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ଅବକାରୀ ଶୁଳ୍କ ।

୨। ଟିକସ୍ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଦ୍ୱାରା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଆଦାୟ କରାଯାଏ କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରକୁ ଦିଆଯାଏ ଯଥା – ରେଳବାଇ, ସମୁଦ୍ର ଓ ବାୟୁ ।

୩। ଟିକସ୍ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଆଦାୟ କରନ୍ତି ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବ[ନ କରାଯାଏ ଯଦି ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଆଇନ୍ ପ୍ରଶାସନ ହୁଏ ।

୪। କର ଧାର୍ଯ୍ୟ, ଆଦାୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ପାଖରେ ରହିଥାଏ ।

୫। କର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଆଦାୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ ଓ ଏହା କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟାଯାଇଥାଏ ।

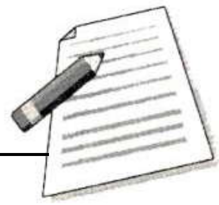

Notes

ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଅନୁଦାନ ଉପରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାଏ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ସମୟରେ, ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହାତରେ କ୍ଷମତା ରହିଛି କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଟିକସ୍ ବଣ୍ଟନକୁ ରଦ୍ଦ କରିପାରିବେ । ସେ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା କେନ୍ଦ୍ର ଯୋଜନାକୁ ଦେଖି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଯୋଜନା ଆୟୋଗର ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ । ପୁନଶ୍ଚ ରାଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରନ୍ତି ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅନୁଦାନ ମିଳିଥାଏ । ଯୋଜନା ଆୟୋଗ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୮.୩

ଶନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧। କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା ________ଗୋଟି ବିଷୟ ନେଇ ଗଠିତ । (୯୭, ୯୬, ୪୭)

୨। ପୋଷ୍ଟ୍ ଏବଂ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ବିଷୟ ________ ବିଷୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । (କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ, ଯୁଗ୍ମ)

୩. ________ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଉପରେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବ ଯେତେବେଳ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ହୋଇଥିବ ।(ବିଧାନ ସଭା, ସଂସଦ, ଉଭୟ)

୪। ଟ୍ରେଡ୍ ଓ କମର୍ସ ବିଷୟ ________ ବିଷୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । (କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ, ଯୁଗ୍ମ)

୮.୪ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ୟ ଦାବି

ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତାମାନେ ଦେଶର ଏକତା ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଦେଶରେ ଏକତା ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ନଷ୍ଟ କରିବା ଶକ୍ତି ପ୍ରତି ସତର୍କ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତାମାନେ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ସେମାନେ ସହଯୋଗୀ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ।

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପାଞ୍ଚ ଦଶନ୍ଧିର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ସର୍ବଦା ସୁସ୍ଥ ନଥିଲା ।

କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍କାର ଆୟୋଗ ଓ ଅନେକ ଆୟୋଗ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କର ଉନ୍ନତିର ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସରକାରିଆ ଆୟୋଗ ଗଠନ କରିଥିଲେ ।

ସରକାରି ଆୟୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା, ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂପର୍କ ଉପରେ କେତେଗୁଡିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମତାମତ ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ଅନୁଭବ କରାଯାଏ ଯେ ସଂଘବାଦ ସହଯୋଗ ଭିତିରେ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ନିରୂପଣ କରିବା କଥା। ସ୍ଥାୟୀ ଆନ୍ତ-ରାଜ୍ୟ ପରିଷଦ ଗଠନ ସମକ୍ଷରେ ଆୟୋଗ ମତ ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ, ଏହା ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ଉଭୟ ପଛୁଆ ଅଞ୍ଚଳର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଅଧିକ ତତ୍ପର ହେବା ଉଚିତ । ଯଦି ଏହି ସବୁ ପଛୁଆ ଅଞ୍ଚଳର ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ହୁଏ । ତେବେ ବିଭାଜ୍ୟ ହେବାର ମନୋବୃତ୍ତି ଆପେ ଆପେ ଦୂର ହୋଇଯିବ ।

କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥିବା ବିଭେଦ ଆପୋଶ ବୁଝାମଣା ଦ୍ୱାରା ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଆଯିବାର ବ୍ୟାପସ୍ଥା କରାଯାଇପାରନ୍ତା । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଦାରୀକରଣ ସୁବିଧାଜନକ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନର ଆବଶ୍ୟକତା ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୮.୪

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧। ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ________ ସରକାର ଦ୍ୱାରା ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରିବ ।

୨। ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ________ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି ।

୩। ରାଜ୍ୟମାନେ ________ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି ।

୪। ________ ଆୟୋଗ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କୀତ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ।

ତୁମେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କଲ

ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ଓ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାରାଳୟ ଯାହା କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପୁଜିଥିବା ବିବାଦର ସମାଧାନ କରିପାରିବ ତାହାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । ଯଦିଓ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ସମସ୍ତ ସଂଘୀୟ ଲକ୍ଷଣ ରହିଛି । ତଥାପି ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କହିବା କଷ୍ଟକର ଅଟେ ।

ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତାମାନେ କେତେକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ ସେଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଯଥା ଏକକ ନାଗରିକତ୍ୱ, ଏକକ ନ୍ୟାୟପାଳିକା, ଦୃଢ଼ କେନ୍ଦ୍ର, ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟପାଳ ନିଯୁକ୍ତି, ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଅସମାନ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି । ଏହି ସବୁ ସୂଚନା କରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଢ଼ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ।

ରାଜ୍ୟ ସରକାର କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ସହକାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ସମ୍ବିଧାନ ଗଠନରେ ସଂଘୀୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଐକିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା, ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂପର୍କରୁ ଜଣାଯାଏ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଠାରୁ ଦୃଢ଼ ଅଟେ । ଦେଶର ଏକତା ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ପ୍ରତି ବିପପଦକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖିବ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସହଯୋଗୀ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ଭାରତର ସାମ୍ବିଧାନିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ନୁହେଁ । ରାଜ୍ୟମାନେ ଅଧିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦାବି କଲେଣି । ଭାରତ ସରକାର ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଆୟୋଗ ଗଠନ କରାଗଲାଣି କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କର ପୁର୍ନବିଚାର କରିବା ପାଇଁ । ସରକାରିଆ ଆୟୋଗ ବିଭିନ୍ନ ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ପରୀକ୍ଷା କରିଛି ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ, ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ପାଇଁ ମତାମତ ଦେଇଛି ।

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧। ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ଐକିକ ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର ।

୨। କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆଲୋଚନା କର ।

୩। କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର ।

୪। ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଗଠନରେ ସଂଘୀୟ କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଐକିକ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀର ଉତ୍ତର

୮.୧

୧। କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ
୨। ଲିଖିତ
୩। ୩
୪। ରାଜ୍ୟ
୫। ୪୭

୮.୨

୧। ସଂସଦ
୨। କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର
୩। ଅସମାନତା

୮.୩

୧। ୯୭
୨। କେନ୍ଦ୍ର
୩। ସଂସଦ
୪। ରାଜ୍ୟ

୮.୪

୧। କେନ୍ଦ୍ରୀୟ
୨। ଅର୍ଦ୍ଧ
୩। ବୃହତ୍ତ
୪। ସରକାରିଆ

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ ସୂଚନା

୧। ବିଭାଗ ୮. ୧

୨। ବିଭାଗ ୮.୨. ୧

୩। ।ବିଭାଗ ୮. ୨. ୩

୪। ବିଭାଗ ୮. ୧